

Forskning om barn og barndom i Norden

Fagfellevurderet artikel | Vol. 42, No. 1, 2024, s. 22–34

'At skynde sig langsomt': Ungdomsliv, ventetid og pandemi

Firouz Gaini

Færøernes Universitet, Færøerne

E-post: firouzg@setur.fo

Resumé

COVID-19-pandemien havde stor indflydelse på nordiske børn og unges temporalitet i hverdagen. De unge oplevede pandemien som en lang venten ("waiting"), hvor man var nødt til at "få tiden til at gå" på helt nye måder. Nedlukningen medførte en deceleration af tiden i forhold til, hvordan den ellers føles/opleves i børns og unges aktive hverdagsliv. Hvad skal man gøre, når man pludselig befinder sig i en venteposition, der kan vare i et par dage, nogle uger eller flere år? Hvordan skal man organisere tiden og finde en rytme i livet? I denne artikel diskuterer jeg venten som et særligt temporalt fænomen og begreb i ungdomsforskningen. Formålet med bidraget er at videreudvikle idéer om ventetid med fokus på unges hverdagsliv, tidshorisonter/tempo og fremtidsperspektiver. I artiklen, der i sin redegørelse kombinerer antropologiske studier af tid/venten med empiriske studier af børn og unge under COVID-19-pandemien, analyseres urolige og turbulente tiders indflydelse på ungdomslivets temporale rytme.

Nøgleord: *tid, temporalitet, venten, hverdagsliv, pandemi*

Abstract

'Making Haste Slowly': Youth, Waiting and the Pandemic

The COVID-19 pandemic deeply impacted the temporalities of children's and young people's everyday lives in the Nordic countries. Young people experienced the COVID-19

pandemic as a long wait requiring new ways of passing the time. The lockdown resulted in temporal deceleration in relation to children's and young people's active everyday lives. What do you do when you suddenly find yourself in a waiting position that can last days, weeks or even years? How do you organize time and find a rhythm in life? This article discusses waiting as a special temporal phenomenon and concept in youth research. The aim of the article is to develop new perspectives on waiting, focusing on young people's everyday lives, temporal horizons, and images of the future. The article draws on anthropological studies of time/waiting, as well as empirical studies of the lives of children and young people during the pandemic. It explores a turbulent societal era in relation to the rhythm of the lives of young people.

Keywords: *time, temporality, waiting, everyday life, pandemic*

Introduktion

I denne artikel vil jeg diskutere og analysere nogle af de særlige temporale aspekter ved COVID-19-pandemiens generelle indflydelse på børne- og ungdomsliv i Norden. Mit formål er at undersøge nærmere, hvordan ungdomsliv og venten ("waiting") blev kædet sammen under COVID-19-pandemien: hvordan får man tiden til at gå, når samfundet står stille? Hvordan oplever de unge tiden, når de bliver bedt om at stille deres (hverdags)liv i bero? Artiklen præsenterer ikke et nyt empirisk studie af børn og unge under pandemien, men en kritisk antropologisk diskussion af venten som fænomen og teoretisk begreb med hensyn til spørgsmål om tid og temporalitet i tværfaglig nordisk børne- og ungdomsforskning. Jeg ønsker med denne artikel at bidrage til at give tid og tidsperspektiver højere prioritet i forskningen, der undersøger børne- og ungdomsliv i krisetider, for eksempel under COVID-19-pandemien. Jeg betragter med andre ord pandemien som en samfundskrisetid, der kan tvinge os til at tage venten ("waiting") mere seriøst som forskningsemne: hvad sker der med børn og unge mennesker, når de venter? Hvordan kommer man ud af en venteposition? Og hvordan erfares ventetid (Bastian & Hassan, 2019, s. 457)? I artiklen, der i sin redegørelse kombinerer antropologiske studier af tid/venten med empiriske studier af børn og unge under COVID-19-pandemien, analyseres urolige og turbulente tiders indflydelse på ungdomslivets temporale rytme. Jeg har brugt materiale fra min egen etnografiske ungdomsforskning fra præ-pandemisk tid (f.eks. Gaini, 2018) samt materiale fra nordiske rapporter og artikler om børn og unge under COVID-19-pandemien (f.eks. Böhler & Ugreninov, 2021; Helfer et al., 2023). Der gives eksempler på, hvordan en bølgende veksling mellem deceleration og acceleration former de unges diverse venteoplevelser. Min forståelse af "waiting" er inspireret af Schweizers arbejde, der bygger videre på Bergsons tidsfilosofi (Schweizer, 2008), men også af nye antropologiske studier af venten (f.eks. Bandak & Janeja, 2019; Hage, 2009). Venten skal her forstås som meget mere end tid, der skal gennemløbes; det er en betingelse for vores væsen. Hvis vi gør krav på vores erfaring af venten, pointerer Schweizer, i stedet for at sige, at vi simpelthen er udsat for venten, så "ejers vi vores tid", og "gør at tid har betydning" (Schweizer, 2008, s. 128).

Dette er udgangspunktet for denne artikels beskrivelse af ungdomslivets ventetider i pandemiens epoke. Jeg starter med at introducere pandemien i forhold til tidsperspektiver. Derefter diskuterer jeg venten i lyset af dets mange nuancer. Derefter undersøger jeg forholdet mellem venten og fremtidsbilleder.

Pandemien

Da verden i starten af 2020 blev ramt af en ny pandemi, der spredte sig langt hurtigere, end lignende katastrofer tidligere havde gjort, og som dermed også afslørede, hvor utrolig globaliseret verdenen er blevet i det 21. århundrede, valgte mange stater at lukke helt ned. Man trådte på bremsen og beordrede borgerne at holde sig mest muligt indenfor hjemmets fire vægge. I fællesskab skulle man sætte farten ned og forhindre (eller forsinke) smittespredning. Det hele gik meget hurtigt, og der rådede stor usikkerhed om tiltagenes virkninger og konsekvenser. Den normale hverdag blev sat på pause, og ingen vidste rigtig, hvor længe man ville blive holdt i denne venteposition, men vi ved i dag, at COVID-19-pandemien, på samme måde som mange andre samfundskriser, skabte ubalance og brudlinjer i samfundsstrukturen. Hverdagens kadence blev forstyrret, og det resulterede i noget, der minder om temporal forvirring. Ny forskning har også vist, at isolationen i lockdown-perioden ramte nogle sårbare grupper af børn og unge særlig hårdt. I rapporten *Children and young people's participation during the Corona pandemic – Nordic initiative* (Helfer et al., 2023) kan man for eksempel læse følgende i sammenfatningen:

Mange børn og unge har lidt på grund af [COVID-19] restriktionerne. I de fleste nordiske lande blev skoler og kulturelle og fritidsaktiviteter helt eller delvist lukket i længere perioder, og mange tjenester knyttet til sundhedspleje og velfærd er blevet mindre tilgængelige. Disse aktiviteter og tjenester er vigtige for børn og unges livskvalitet [...] Der er forskelle på børn og unge baseret på deres alder, køn, etnicitet og deres socioøkonomiske status. (Helfer et al., 2023, s. 6)

Mange børn og unge forsøgte at skabe nye ”rutiner”, det vil sige at genetablere en cirkulær og repetitiv temporalitet, i den alternative hverdag (Palmgren, 2023, s. 94). For mange unge medførte nedlukningen også forværret fysisk og mental sundhed (Helfer et al., 2023). Mange unges temporale strategier, som under relativt stabile samfundsomstændigheder kendetegnedes af generativ navigation mellem agens og struktur i den prekære overgang fra barndom til voksenliv, blev vingeskudt, og disse unge mistede følelsen af at flytte sig fremad i livet (Østergaard, 2022). De ventede. I princippet ventede vi alle, og man blev mere opmærksom på aktiviteten ”at vente”, end man tidligere havde været. Eller, rettere sagt, de grupper, der ikke havde følt sig marginaliserede og diskriminerede før krisen, ”opdagede” nu ventetiden. Og disse relativt privilegerede unge blev i krisetiden nødt til at forsøge at lære sig at vente på en strategisk måde. Men hvordan definerer vi den særlige temporale størrelse, som vi kalder venten (”waiting”)? Hvad kan siges at karakterisere de unges venten generelt?

Ungdom og ventetid

"Intet sker, ingen kommer, ingen går, det er frygteligt", siger Estragon i skuespillet *Mens vi venter på Godot* (Beckett, 1956). Her venter man uden anden årsag end at vente. Ventetiden er selve meningen med tiden. I denne artikel diskuterer jeg dog en række forskellige, men forbundne, årsager til og formål med at vente. Venten – og dens suspension af tid – kan delvis beskrives som en "passiv aktivitet" (Crapanzano, 1985) og delvis som en "aktiv passivitet" (Hage, 2009). Det er en aktivitet, som man normalt associerer med et slags antistrukturelt, temporalt limbo, men som i grunden har en række funktioner og nuancer. Venten er en integreret del af livet (Bandak & Janeja, 2019), men også en kulturel praksis med specifikke kontekstafhængige normer og værdier (Ehn & Löfgren, 2010). De måder, vi venter på, er derfor påvirket af kulturelle regler og praksisser. Venten manifesterer emotionelle, temporale processer, som for eksempel det at udsætte, at udholde, at fortsætte og at trække i langdrag. Venten kan med andre ord have en række forskellige funktioner og formål. Der er således ofte tale om en mere dynamisk og spændende handling end den kedelige og passive venten, som vi kender fra busholdepladsen eller venteværelset. COVID-19-pandemien, kan man måske sige, introducerede en makroventen, der formindskede interessen for mange andre konventionelle ventesituationer. Man kan påstå, at de unge fik øje på tidens infrastruktur, der normalt ikke mærkes, under pandemien. Tiden fremstod som noget *i sig selv* og udvikledes blandt de unge til noget, der symbolsk skal bearbejdes og endog modstås (Frederiksen & Dalsgård, 2014, s. 3). Intens venten intensiverer de unges tidsbevidsthed og oplevelse af udvidet varighed (Flaherty, 2014, s. 181). COVID-19-pandemien og samfundets nedlukning gjorde, at mange børn og unge i Norden, som sagt, følte sig isolerede og ude af sync med tiden, men mange unge oplevede også, at timer og dage nu var frigivet til ting, som man ellers ofte føler, at man ikke får gjort. De begyndte at besøge bedsteforældre, arbejde i haven sammen med deres forældre og så videre. For mange unge var nedlukningen også en direkte årsag til overdreven brug af digitale informations- og kommunikationsmedier derhjemme (Helfer et al., 2023). Mange unge følte, både før og under pandemien, at deres vej til voksenlivet blev sat i bero (Smith-Hefner & Inhorn, 2021, s. 26). For de unge kan det nogle gange føles som om, at tiden går for hurtigt, mens tiden andre gange synes at gå for langsomt, og disse velkendte oppositionelle erfaringer udvikler en oplevelse af diskontinuitet og temporal turbulens (Frederiksen & Dalsgård, 2014, s. 2–3). Tiden er "tyk og langsom", siger Schweizer, når man befinder sig i en venteposition, og i en del livssituationer kan eksistentiel venten opfattes som en "kort pause fra det moderne livs hastværk" (Schweizer, 2008, s. 2). En tid til at skynde sig langsomt i.

Venten og fremtid

Hvordan forholder venten sig som proces til fremtiden? De unges fremtidsbilleder påvirkes utvivlsomt af pandemien. Når de tænker på fremtiden, handler det fortsat om frihed og social og kulturel "progression", men stilstand og forandring, såvel som (gensidig) social afhængighed, er i stigende grad inkluderet i de unges personlige refleksioner over deres individuelle fremtider (Østergård, 2022). De unges forhold til venten som proces bliver revurderet

ud fra forestillinger om det post-pandemiske samfund, hvori et komplekst samspil mellem langsom og hurtig tid skaber en kontrast til det præ-pandemiske samfunds dominerende temporale strukturer. Venten er ikke kun interessant med tanke på diskussioner om fremtidshorisonter, da venteprocesser også har en vigtig rolle i hverdagens mikropolitik, der skaber de unges væren i verden og følelse af at høre til (Eisenstein, 2021, s. 460). De unges venten er, kort sagt, et spørgsmål om rytmens mikropolitik: en venten med tempo-styring som fremtidsstrategi (Eisenstein, 2021, s. 460–461). Fra dette perspektiv er venten at forstå som en strategi i de unges (temporale) planlægning, når det gælder de store valg i deres liv, for eksempel med hensyn til arbejde, bolig, ægteskab og forældreskab. De unge forsøger med andre ord at fange den rette tid til den rette beslutning i deres fremtidsprojekter.

Waithood

Venten kan også udvikles til en form for ”waithood”, som kombinerer venten (”waiting”) og voksenliv (”adulthood”). I international børne- og ungdomsforskning er begrebet ”waithood” blevet taget i brug i etnografisk forskning i lande i det globale syd, først og fremmest i afrikanske samfund. Det bruges til beskrivelse og analyse af en ungdomsgeneration, der føler sig fanget i en fastlåst situation, hvor livet og identiteten som anerkendt ”voksen” borger kontinuerligt bliver udskudt (Honwana, 2014). Døren ind til voksenlivet er lukket og låst, og det kræver store ressourcer (og lidt held) at få adgang til nøglen til døren (Gaini, 2023). Det skal dog også understreges, at de unges ”waithood” og relation til voksenalderen i dag i høj grad er påvirket af nye narrativer om voksenlivets mening og værdier. Opløsningen af det, som Giddens kalder samfundets ”ontologiske sikkerhed” (Giddens, 1991), har presset de unge til at støtte sig til individuelle valg i rejsen fra ungdomsliv til voksentilværelse. Vi venter alle på fremtiden, siger Rundell lakonisk, ”dog ikke på de samme, på samme måde, eller i samme tempo” (Rundell, 2009, s. 51). Vi har forskellige positioner og forventninger i relation til det, der er ”ikke-endnu”, og som måske bliver realiseret i morgen, eventuelt om nogle år eller måske aldrig (Pels, 2015). De unges valg, siger Strathern, vil altid være baseret på potentielle verdener, som endnu ikke er blevet materialiserede (Strathern citeret i Nielsen, 2011, s. 398).

Håb og tidshorisonter

Unge, siger ungdomssociologen Threadgold, er generelt ”refleksivt realistiske om deres fremtid” (Threadgold, 2018, s. 209) i en ”stadig mere fragmentarisk og entropisk verden” (Threadgold, 2018, s. 22). Alle unge kan i princippet agere som protagonister, der bidrager til en positiv fremtid, men ungdomsgenerationen er i praksis fordelt i ulige grupper, der afspejler en ujævn fordeling af håb (Hage, 2016, s. 466). Deres fortid påvirker også deres personlige refleksioner over egen fremtid. Man kan derfor sige, at de unges ”waithood” og fremtidskonstruktioner repræsenterer kulturelle copingstrategier for den prekære overgang fra ungdomsliv til voksenliv i en globaliseret verden kendetegnet af diskontinuitet og stor usikkerhed om fremtiden (Frederiksen & Dalsgård, 2014). Tiden er, kort sagt, ”en besværlig størrelse i de unges liv” (Frederiksen & Dalsgård, 2014, s. 3–4), men de unge

forsøger at opretholde håb, der får næring fra "hverdags-utopier" (Cooper, 2014) i deres sociale liv. Blandt sårbare grupper af børn og unge var håb, som sagt, en vigtig kapital under pandemien. Håb er en basal kraft i de unges arbejde med at forholde sig til forskellige tidshorisonter og til at finde deres position i det sociale landskab. Håb er betinget af en persons forestillingsevne, men også af hendes kropslige fornemmelse af tid og progression (Pine citeret i Palmgren, 2022, s. 95). Der er, som diskussionen overfor har påpeget, altid håb, tvivl og usikkerhed forbundet med ventepositioner. Hos nogle grupper af udsatte unge, for eksempel flygtninge og syge, kan følelsen af kronisk venten (og endeløse gentagelser) være svær at håndtere (Kalisha, 2020). Monotoni og repetition fratager disse unge deres indtryk af at have agens og af at have en fremtid, de kan påvirke. Ufrivillig og uønskelig venten fremkalder typisk følelsen af stagnation og frustration blandt unge. Og selv om de unge generelt forsøger at investere i håb i forhold til deres hverdagslivs sociale bestræbelser, det vil sige at frembringe følelsen af at bevæge sig fremad eller at "gå et sted hen" (Hage, 2009), så genererede pandemien store mængder såkaldt "død tid", hvilket hos mange unge forårsager en ensomhedsfølelse (Krøijer, 2014).

Kedsommelig tid

Er det kedeligt at vente? Det kan det naturligvis være, men man kan også kede sig i andre temporale situationer. Kedsommelighed er en central ingrediens i almindelige nordiske teenageres hverdagsliv. Man er måske også utålmodig efter at komme ud af en "indholds-løs" tid, der får de unge til at savne adgangen til det forestillede pulserende voksenliv. Kedsommelighed afspejler kort sagt et tidsperspektiv, hvor venten er en (s)tilstand, man bare skal udholde og komme igennem, og som dermed ikke betragtes som en positiv muligheds-horisont (Svendsen citeret i Frederiksen & Dalsgård, 2014, s. 7). Følelsen af, at tiden er tom og langsom, er i disharmoni med forventningen om en intens spændingsfølelse, som det moderne forbrugersamfund baserer sig på (Frederiksen & Dalsgård, 2014, s. 3). Langsom tid og kedsomhed er altså en del af livet, som de unge identificerer sig med, og som mange unge også symbolsk mobiliserer i oprør mod forbrugersamfundets endimensionelle temporale dogme. Kedsomhed kan også transformeres til en form for aktivitet, når den deles af unge i fællesskaber (Nicolescu, 2014). Kedsomhed, som så mange børn og unge følte sig invaderet af i COVID-19-lockdown-perioderne, er desuden en praksis, der åbner for opdagelsen af "muligheden for noget andet" (Conrad citeret i Frederiksen & Dalsgård, 2014, s. 8). Med grundlag i dette ræsonnement fungerer "kedelig" venten også som en "tærskel til store gerninger" (Benjamin citeret i Khosravi, 2021, s. 16).

Hverdagslivets tid

Er vores samfundsstrukturers relation til klokketid en del af årsagen til de unges ulidelige venteoplevelser? Klokketidens logik, der kan siges at definere "normal" accepteret lineær temporalitet i det moderne samfund, bliver udfordret i en krisetid. Som Palmgren dog har vist i en undersøgelse af finske teenageres temporalitetsdiskurser under pandemien, så kan

klokketiden samtidig være et symbol på ”normalitet”, som de unge bruger til at (re)strukturere deres (hverdags)livsrutiner med (Palmgren, 2023). Pandemien gav også de unge en ”pause” fra det moderne samfunds ræs – et afbræk fra rutinen til eventuel eksistentiel refleksion over tid og situationel venten i livet. De unge fik i princippet en mulighed for at tænke over fri og langsom tid i en turbulent globaliseret verden, der har institutionaliseret venten og konstrueret en forestilling om venten som spildt tid. Man kan spørge sig selv, om disse ændringer medfører en større interesse for øjeblikket? Pandemien har overbevist mange fra generation Z (unge født i starten af det 21. århundrede) om at bevæge sig fra makro- til mikroutopiske samfundsvisioner i deres fremtidsbilleder. Disse unge mennesker koncentrerer sig pragmatisk om forestående udfordringer i livet, hvor usikkerheden om den fjerne fremtid er stor.

Vejen til voksenlivet

COVID-19-pandemien ændrede på mange forhold, men de unge var allerede før 2020 under et stort pres, og ”waithood”-problematikken havde allerede været godt kendt i en årrække. Derfor skal pandemien betragtes som en ny krise i en række af sociale transformationer i de nordiske lande siden slutningen af det 20. århundrede. En del sårbare unge, som i høj grad føler, at pandemien har gjort en allerede vanskelig livssituation værre, ser tomme temporale bobler foran sig – en tid, hvor de ikke føler sig i stand til at handle, og det får dem til at stoppe og vente (Cuzzocrea, 2019, s. 581). Nutidens ungdom venter frivilligt, for at rejse og leve frit inden et eventuelt ægteskab og forældreskab, eller ufrivilligt, pga. dårlig økonomi, lav uddannelse og social marginalisering. Internationale undersøgelser viser også, at flere og flere unge mennesker venter med at gifte sig og at få børn (Inhorn & Smith-Hefner, 2021, s. 1). Og denne udsættelse af overgange, der traditionelt har symboliseret de unges ”optagelse” i voksenbefolkningen, afspejler tendensen til at basere sit liv på særlige kulturelle ventestrategier, der også kan give særlige nyttige venteerfaringer (Frederiksen & Dalsgård, 2014, s. 17). Dette viser klart og tydeligt, at ”waithood” er et voksende globalt fænomen, både i syd og i nord (Smith-Hefner & Inhorn, 2021, s. 391). Ventetiden bliver ofte ”udfyldt” med social tid, det vil sige at man forsøger at udnytte venteprocessen til sociale aktiviteter, som kan få tiden til at føles meningsfuld. Men man skal naturligvis ikke overdrive de unges fremtidsrefleksioner. Man tænker også på det, der sker lige nu, øjeblikket, uden for mange bekymringer om, at det vil føre til noget negativt i morgen eller overmorgen. ”De fleste af os ved ikke i hvilken retning vi går”, siger Brownill i et essay, ”vi bare går. Og håber at kortet skal blive mere og mere læselig mens vi bevæger os fremover” (Brownill, 2023, s. 4).

Ungdomskulturel ventetid

Tiden er som et hajbur, siger Barnhart (2023) – noget, der kan få os til at føle os både beskyttede og eksponerede. Vi oplever noget spændende udenom det daglige og trivielle, men er samtidig beskyttet fra havets (tidens) farer. Det samme kan vi sige om mange af de

unges venten. Det er måske ikke altid så spændende, og nogle gange direkte søvndyssende, men det får de unge til at reflektere over tidens gang. Vi taler om et samspil mellem følt og tænkt tid, der afspejler den ventendes dissonans med den konventionelle synkroniserede tids imperativ (Schweizer, 2008, s. 24). Mens de er i venteposition, arbejder de unge for at mobilisere deres temporale agens, der er betinget af opmærksom parathed i forhold til at drage fordel af de muligheder, der opstår (Flaherty, 2014, s. 187). Det vil sige at unge i denne type venteprocesser i grunden skal være parat, som når en lystfisker venter på den store fangst i lakseelven. Mange unge knytter deres ungdomsidentiteter til særlige vente-kontekster. Populære ungdomskulturelle aktiviteter er i grunden ofte knyttet til ventearenaer og venteritualer (Ehn & Löfgren, 2010, s. 10–15). De unge, der udvikler innovative strategier for temporal agens (Flaherty, 2014, s. 182), er blevet ”eksperter” i ventearbejde, men de unge vil altid forsøge at have faste rutiner i hverdagen, der hjælper dem med at organisere tiden og konstruere normalitet.

Børns udvikling

Pandemien, der viser os, at det er nødvendigt at forsøge at forberede sig på det uventede (Borgen & Ødegård, 2021, s. 280), har også motiveret de unge til at arbejde med at genskabe en ”normal” hverdag. Man kan sige, at de unge forsøger at skabe en modificeret udgave af pre-COVID-19-hverdagen (Palmgren, 2022, s. 93). I forsøget på at genopbygge en hverdag med de rutiner, der normalt organiserer døgnets rytme, står de unge overfor mange krav fra venner, familie, skole, lokalsamfund, stat og så videre. De unge, siger Cuzzocrea, står overfor modstridende temporale krav, som gør livet hårdere for de mest udsatte ungdomsgrupper (Cuzzocrea, 2019, s. 582). Pandemien har også fået mange til at reflektere over børn og (klokke)tid. Måske pandemien ovenikøbet har fået de voksne til at forsøge at forstå børns temporalitet fra en ny vinkel? At børn og unge, der normalt udvikles gennem deres sociale og emotionelle relationer (Nielsen, 2014), under pandemien ikke fik levet det sociale liv og ikke havde de relationer, som de ”vokser” af, har fået mange til at indse, at klokke-tid ikke er den eneste temporalitet, som vi lever med og har brug for. Mellem foråret 2020 og efteråret 2021 gik mange unge mennesker ind og ud af nedlukninger, i nogle lande med hårdere restriktioner end i andre, og man reorganiserede hvilke relationer, der var realistiske at have i hverdagen. Ifølge Gavin (2022) har pandemiens opløsning af temporale strukturer også påvirket forståelsen af børns udvikling med tanke på intergenerationelle relationer. Han argumenterer for, at børn i tidens ”uro” voksede sidelæns (Gavin, 2022, s. 169), da de gennem nye sociale kommunikationsmønstre og temporale forviklinger fik en stærkere position i barn-forældre dyaden.

Retten til en fremtid

Fra en anden teoretisk position, men også fra et kritisk børneforskningsperspektiv, opfordrer Spyrou (2020, s. 4) forskere til at udvikle en mere nuanceret repræsentation af børns temporaliteter. Det er nødvendigt at understrege, siger han, at børn ikke kan defineres som

en væren ("a being") eller en tilblivelse ("a becoming") uden samtidig også at inkludere en været ("a been"), det vil sige at man må tage i betragtning, at børn har en fortid og en fremtid, og at deres bevægelse gennem tid ikke kan reduceres til en "tilblivelsesproces" på vej til at blive "færdige" voksne (Spyrou, 2020, s. 4). Børn kan siges at være "fremtidsskabere", men dette skal ikke mistolkes som en oppositionel position vis-a-vis de voksne i samfundet, siger Spyrou, for det handler først og fremmest om at anerkende børns legitime ret til fremtiden (Spyrou, 2020, s. 6). Når børn og unge venter i en tid med store samfundsmæssige omvæltninger, så er det med andre ord også en opfordring til at reflektere kritisk over nogle af de dominerende opfattelser, vi har af børns tid/temporaliteter.

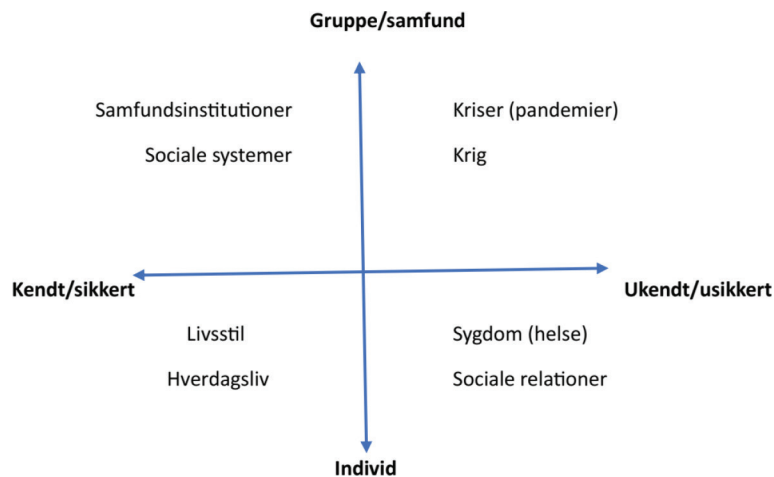
At planlægge en ventetid

Børne- og ungdomslivet er i transformation, og COVID-19-pandemien er ikke til at komme udenom, når unge anno 2023 sættes under lup. At vokse op ("adolescere" på latin) til at blive en etableret voksen person i sit samfund er et projekt med mange vanskelige individuelle valg og beslutninger. Mange velfungerende unge vælger at tage en pause fra uddannelse og arbejde for at rejse eller gå på højskole. De vælger en venten, som de mener er vigtig for deres identitetsudvikling og trivsel. Med et "identitets moratorium" (Coté & Allahar citeret i Cuzzocrea, 2019, s. 570) kan de unge gøre krav på tid og rum til at eksperimentere med deres stil og værdier, uden at det skal opleves som spild af tid. Men fremtiden er også i nuet (Malkki, 2001), fordi nuet diskuteres og analyseres i forhold til fremtidsskildringer, der tager udgangspunkt i nutidens store samfundsspørgsmål. Venteperioder er dermed temporale felter, der både kan have negative og positive sider, når man ser på spørgsmål om de unges trivsel og sundhed. De unge forholder sig til ventesituationer på mange forskellige måder. Ventetiden kan føles som en klæbrig tid, som det er svært at lægge bag sig, og som strækker nuet ud i en lang temporal linje. Efter pandemien er unge blevet mere opmærksomme på fremtidig ventetid, end de var før, og mange unge planlægger deres nærmeste fremtid med hensyn til taktiske valg, der skal tages for at undgå uønsket venten (Ehn & Löfgren, 2010, s. 59).

"Unormal" og anden tid

De unge kan naturligvis blive vidner til pludselige ændringer på flere niveauer samtidig, og derfor vil oplevelsen af transformation i livet i forbindelse med COVID-19-pandemien være knyttet til andre mulige ændringer i livet i samme tidsperiode. Spørgsmålet bliver dermed, om man kan vende tilbage til hverdagen fra før pandemien, eller om en alternativ hverdag skal konstrueres. For de børn og unge, der oplevede nedlukningerne og pandemien mere generelt, og som i mange tilfælde oplevede krisen gennem sygdomsforløb og eventuelle dødsfald i familien, kan man ikke vende tilbage til en tid, der var før pandemien. Deres forståelse af muligheder og begrænsninger er knyttet til en tidsforståelse, der er formet af den "unormale" tid, som pandemien introducerede. De unges ventetemporalitet er i dag kendetegnet ved en gensidig relation mellem fremtidsforestillinger og

erfaringer af at vente i nuet (Stasik et al., 2020, s. 2). I bogen *Krisesamfundet* forklarer den danske samfundsforsker Mikkel Vedby Rasmussen, at COVID-19-krisen og nedlukningerne ikke er enestående, men derimod et udtryk for, at kriser (som klimakrisen, finanskrisen, insektkrisen, Ukrainekrigen osv.) er reglen, ikke undtagelsen, i det 21. århundrede (Rasmussen, 2021).

Figur 1: Kategorier af venteprocesser

Sammenfatning og konklusion

Som vi har set i denne artikel, er der en række forskellige årsager til og formål med at vente. For de unge er ventetiden en situation, der udfordrer deres individuelle agens og samfundets struktur. Venten kan fra et analytisk perspektiv sætte fokus på ambivalens i agens, og dermed som forskningstema bidrage til en bedre forståelse for tidsperspektivets mangesidede rolle i aktør-struktur-samspeilet. Tid er en mangesidet og kompleks størrelse, der "består af flere, uensartede og sammenfiltrede temporaliteter" (Jacobsen & Karlsen, 2021, s. 7). Børn og unge er vant til at vente og betragter diverse ventesituationer som en del af deres ungdomsliv og kulturelle identitet, men når samfundet er i krise, for eksempel i pandemiens tid, ændres venteprocessen og tidens sociale struktur. Man får nye sammenstød mellem forskellige temporaliteter. Tiden må læres på ny, og man må planlægge ventetiden med tanke på det, der kommer, når ventetiden er over. Ventefærdighederne må derfor tilpasses den nye samfundsstruktur, og individuelt tempo (styring af tid) bliver en strategi, der skal få de unge til at udsætte og fremrykke beslutninger, når det gælder deres personlige vurdering af det bedste tidspunkt til det bedste valg.

Kriser er blevet en del af hverdagen, så at sige, og dermed er hverdagen måske også blevet til en gentagende venten og søgen efter den gode gamle "hverdag"? For børn og unge er venten samtidig blevet en mere kompleks social praksis. De er nødt til at forholde sig til en række parallelle og overlappende ventesituationer i deres hverdag. Alle venter, men alle venter ikke på samme sted eller af samme årsag. Og jeg har i denne artikel demonstreret, at man ikke kun kan vurdere venten i forhold til lineær klokke tid, da venten også må

analyseres i forhold til erfaring. De unge venter på at komme ud af Corona-karantæne, de venter på at få ferie, de venter på at få svar på en ansøgning om uddannelsesplads, de venter på at få deres lønseddel, og de venter på at flytte hjemmefra. Samtidig strukturerer de deres dag i en række små ventetemporaliteter i relation til, hvor de skal være på hvilket tidspunkt. Venten er altid følt og tænkt i et temporalt landskab: hvad der vil komme, efter at ventetiden er ovre, hvordan man kan udsætte eller fremskynde en ventesituation, og hvordan man forbereder sig til en specifik forventet venten.

Børn og unges ventepraktisser i tider præget af krise eller forandring er kendetegnet af særlige ventekompetencer, som de bruger til at navigere mellem fortid og fremtid og også til at give den temporale kompleksitet mening i deres liv. Man bruger ventetid til at forhandle sin identitet og sociale position i forhold til små og store problemer og kriser og til personlige og større samfundsmæssige værdier og visioner. Der er derfor ingen grund til at vente mere med komme i gang med at diskutere og analysere børn, unge og nye tidsforståelser i kritisk børne- og ungdomsforskning i Norden. "Festina lente" – skynd dig langsomt – er et oxymoron, der kan tjene som livsmotto, men det er ikke dermed sagt noget, du kan styre alene. Det er de unges venteprocesser i pandemien et godt eksempel på.

Referencer

- Bandak, A. & Janeja, M. K. (2019). Introduction: Worth the wait. I M. K. Janeja & A. Bandak (Red.), *Ethnographies of waiting* (s. 1–39). Bloomsbury Academic.
- Barnhart, B. (2023). Time and the shark cage. *Filologen*, 1, 6–13.
- Bastian, M. & Hassan, R. (2019). Editorial. *Time & Society*, 28(2), 457–458.
- Becket, S. (1956). *Waiting for Godot*. Faber and Faber.
- Borgen, J. S. & Ødegård, E. E. (2021). Global paradoxes and provocations in education: Exploring sustainable futures for children and youth. I E. E. Ødegård & J. S. Borgen (Red.), *Childhood cultures in transformation. 30 years of the UN Convention on the Rights of the Child in action towards sustainability* (s. 274–296). Brill.
- Brownill, J. M. (2023). Hvorfor så nostalgisk? *Filologen*, 1, 4–5.
- Böhler, K. K. & Ugreninov, E. (2021). *Velferdstjenester, stønader og informasjon til familier med barn med funksjonsnedsettelse under covid-19. En kvalitativ undersøkelse*. NOVA Notat 4/21. NOVA (OsloMet).
- Cooper, D. (2014). *Everyday utopias: The conceptual life of promising spaces*. Duke University Press.
- Crapanzano, V. (1985). *Waiting: The Whites of South Africa*. Random House.
- Cuzzocrea, V. (2019). Moratorium or waithood? Forms of time-taking and the changing shape of youth. *Time & Society*, 28(2), 567–586.
- Ehn, B. & Löfgren, O. (2010). *The secret world of doing nothing*. University of California Press.
- Eisenstein, A. (2021). On waiting willfully in urban Uganda. *Cultural Anthropology*, 36(3), 458–483.
- Flaherty, M. G. (2014). Afterword. I A. L. Dalsgård, M. D. Frederiksen, S. Højlund & L. Meinert (Red.), *Ethnographies of youth and temporality* (s. 175–189). Temple University Press.
- Frederiksen, M. D. & Dalsgård, A. L. (2014). Introduction: Time objectified. I A. L. Dalsgård, M. D. Frederiksen, S. Højlund & L. Meinert (Red.), *Ethnographies of youth and temporality* (s. 1–22). Temple University Press.
- Gaini, F. (2018). Altered islands: Young Faroe Islanders' future images. *Suomen Antropologi*, 43(4), 3–18.

- Gaini, F. (2023). Island youth in waiting: Adolescence, waithood, and future-making in the Faroe Islands. I M. S. Isidório, (Red.), *The social construction of adolescence in contemporaneity* (s. 107–122). Emerald Publishing Limited.
- Gavin, K. M. (2022). Tangled sideways research: Reimagining temporality in research with children. *Childhood*, 29(2), 157–171.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and self identity. Self and society in the late modern age*. Polity Press.
- Hage, G. (2009). Introduction. I G. Hage (Red.), *Waiting* (s. 1–12). Melbourne University Press.
- Hage, G. (2016). Questions concerning a future-politics. *History and Anthropology*, 27(4), 465–467.
- Helfer, A., Aapola-Kari, S. & Ibsen, J. T. (2023). *Children and young people's participation during the Corona pandemic – Nordic initiatives*. Finnish Youth Research Society.
- Honwana, A. (2014). Waithood: Youth transition and social change. I D. Foeken, T. Dietz, L. de Haan & L. Johnson (Red.), *Development and e-quity. An interdisciplinary exploration by ten scholars from Africa, Asia and Latin America* (s. 28–40). Brill.
- Jacobsen, C. M. & Karlsen, M.-A. (2020). Introduction: Unpacking the temporalities of irregular migration. I C. M. Jacobsen & M.-A. Karlsen (Red.), *Waiting and the temporalities of irregular migration* (s. 1–19). Routledge.
- Kalisha, W. (2020) While we wait: Unaccompanied minors in Norway – or the hospital(bi)lity for the other. I T. Strand (Red.), *Rethinking ethical-political education* (s. 67–84). Springer.
- Khosravi, S. (2021). *Waiting. A project in conversation*. Transcript Verlag.
- Krøijer, S. (2014). Aske's dead time. An exploration of the qualities of time among left-radical activists in Denmark. I A. L. Dalsgård, M. D. Frederiksen, S. Højlund & L. Meinert (Red.), *Ethnographies of youth and temporality* (s. 57–79). Temple University Press.
- Malkki, L. (2001). Figures of the future. Dystopia and subjectivity in the social imagination of the future. I D. Holland & J. Lave (Red.), *History in person* (s. 325–348). School of American Research Press.
- Niculescu, R. (2014). The normativity of boredom: Communication media use among Romanian teenagers. I A. L. Dalsgård, M. D. Frederiksen, S. Højlund & L. Meinert (Red.), *Ethnographies of youth and temporality* (s. 139–152). Temple University Press.
- Nielsen, H. B. (2014). Tid og rum – børn og køn. *Kvinde, Køn & Forskning*, 3, 67–77.
- Nielsen, M. (2011). Futures within: Reversible time and house-building in Maputo, Mozambique. *Anthropological Theory*, 11(4), 397–423.
- Palmgren, A.-C. (2022). Slow time, school time, and strange time: Opposing and entangled discourses on temporality in teenagers' everyday lives during a pandemic. *YOUNG*, 31(1), 87–102.
- Pels, P. (2015). Modern times. Seven steps toward an anthropology of the future. *Current Anthropology*, 56(6), 779–796.
- Rasmussen, M. V. (2021). *Kriseramfundet*. Informations Forlag.
- Rundell, J. (2009). Temporal horizons of modernity and modalities of waiting. I G. Hage (Red.), *Waiting* (s. 39–53). Melbourne University Press.
- Schweizer, H. (2008). *On waiting*. Routledge.
- Smith-Hefner, N. J. & Inhorn, M. C. (2021). Waithood: Gender, education, and global delays in marriage and childbearing. I M. C. Inhorn & N. J. Smith-Hefner (Red.), *Waithood. Gender, education, and global delays in marriage and childbearing* (s. 1–28). Berghahn.
- Spyrou, S. (2020). Editorial: Children as future-makers. *Childhood*, 27(1), 3–7.
- Stasik, M., Hänsch, V. & Mains, D. (2020). Temporalities of waiting in Africa. *Critical African Studies*, 12(1), 1–9.
- Threadgold, S. (2018). *Youth, class and everyday struggles*. Routledge.
- Østergaard, J. (2022, 13.–15. juni). *Waiting* [Keynote]. 15th Nordic Youth Research Information Symposium (NYRIS), OsloMet.

Forfatteromtale

Firouz Gaini er professor i antropologi ved Færøernes Universitet. Han har lavet antropologisk feltarbejde i Frankrig, Okinawa (Japan), Grønland og på Færøerne. Hans forskning har især fokuseret på ungdomsliv i små øsamfund. Han har arbejdet med projekter om hverdagsliv, identitet, stedstilknytning og fremtidsperspektiver blandt unge. Han har udgivet en række artikler og bøger på flere sprog. Han har blandt andet redigeret bogen *Gender and Island Communities* (2020) sammen med Helene P. Nielsen.